

53503

*Spomeniščnik
Rajhenburg
1903.*

TAČJA

= 3 =

Starinarica. ==

Veseloigra v enem dejanju.

»Goriška Tiskarna« A. Gabršček. = = = =

4083

TA

Ureja

Fran

53503

Št. 3.

TAČJA ☉ ☉ ☉

☉ ☉ Zbirka gledaliških iger.

Ureja

Fran Govékar o o o o o

V GORICI 1902.

Tiska in zalaga »Goriška Tiskarna« A. Gabršček.

Starinarica.

Veseloigra v enem dejanju.

Češki spisala B. VIKOVÁ-KUNĚTICKÁ.

Prevel † FRAN GESTRIN.

IN=030002433

Osebe:

Dr. IVAN DOLNIK, zdravnik,
AMALIJA, njegova soproga,
SLAVKA, njegova netjakinja,
BELEC, pravnik,
MRAK, občinski sluga,
Prva kmetica,
Druga kmetica.

Godi se na kmetih.

(Starinsko opravljen salon pri Dolnikovih. Izrezljane skrinje, pobarvane omare, kolovrat, stoli, miza, vse starožitno. Mnoštvo starega porcelana, stekla, podob, knjig, vezenja, zastorov, telovnikov. Na mizi leži lobanja in nekaj kosti, potem črepinje starih posod. Na desni strani dva vhoda v sobe, na levo vhod na hodnik in poleg njega okno. Amalija in Slavka urejati porcelan in vezenje. Obe v domačih oblekah.)

PRVI NASTOP.

Amalija. Slavka.

Slavka. Ko je vse tako grozno, tetka! Ti si še tako mlada, tako lepa — no, čemu ugovarjaš? — vem, da ti zrcalo vselej pové resnico in da si ž njim zadovoljna! — Striček je čmernež, čmernež, grd čmernež!

Amalija. Pazi! Posebno na zlato vezenje! — Čemu čmernež? Ako ljubimo svojega moža, nam je njegova ljubosumnost najprijetnejše kadilo na svetu.

Slavka. In ti ljubiš strica, tetka?

Amalija. Čemu se čudiš?

Slavka. Ne čudim se morda — ali, dà, vendar nekoliko. Saj ima striček že kakih štirideset let in ti — ti — res, tetka, ti si videti, kakor da bi ti bilo dvajset let.

Amalija. Torej? Zlata moja, v zakonu leta ne odločujejo, marveč smo dolžne ljubiti moža, bodisi star bodisi mlad. Mož je vedno naš upnik, katerega moramo spoštovati. Daje nam ime, hrano, ljubi nas, varuje nas! Ljubiti svojega moža ni samo razkošje, temveč tudi dolžnost, draga Slavka, ti sedemnajstletna žabica, ki sanjariš še o kraljevičih.

Slavka. In — in — ti si vedno ljubila samo strica, tetka?

Amalija. Ah, ne, ljuba moja. Imela sem dosti raznih ljubezni, katere ljubimo na razne načine. Še pred poroko mi je dvoril ljubezniv mladenič, o katerem sem marsikatero noč premišljala. Imel je krasne oči, krasne brke, krasno čelo, plesal je krasno, pel krasno, pisal krasno....

Slavka (navdušeno.) O, o, toliko krasote! Ah, tetka, zakaj pa nisi vzela tega dovršenega človeka?

Amalija. Ker me ni hotel, draga moja, me ženske pa volimo lahko samo tistega, ki

nas hoče. Ljubil me je, obsipal bi me s evetjem in darovi, ako bi bilo treba, umrl bi za-me, ali vzeti me — vzeti me ni hotel. Za zakon potrebujemo novcev, katerih pa jaz nisem imela, in zato so me vse te krasote ostavile.

Slavka (boječe.) Jaz bom imela novce, tetka. Vem, da jih bom imela, in sicer po očetu in po materi. Ali misliš, ako imam dvajset tisoč dote, da mi tudi take krasote ubežé?

Amalija. Bodi mirna, tega ne mislim. (Trpko.) Narobe, ti si te krasote lahko kupiš.

Slavka (se oddahne.) Potem so novei vendar krasna reč! Ah, tetka, poljubovala bi svoje novce in jih pestovala, kakor mati otroka. Niti slutila nisem, kaj si vse lahko kupim za nje! — Toda, tetka, kaj je rekel stric onemu mladeniču, na katerega si še pred poroko mislila?

Amalija (smehlja se.) Kaj naj bi rekel? Niti poznal ga ni. Vrnila sem mu poslednje darilo — —

Slavka (ji seže v besedo.) Kakšno?

Amalija. Zlato ovratnico po njegovi babici, ki mu je bila posebno draga. Tvoj

stric je sam zapečatil njegova pisma z ovratnico vred in mu jih poslal, da bi ne prišel več. Mesec dnij potem sva imela poroko.

Slavka. Poroko! Moj Bog, poroko! Škoda, da je bil po nji pri tebi stric, in zopet stric in zopet stric!

Amalija. Ne ponavljaj teh besed! Zapomni si, da je v mojih očeh tvoj stric krasen, plemenit, izvrsten človek, čegar ljubezen je zvezda mojega življenja!

Slavka. Odpusti, tetka, ali verjeti ne morem, da ni vse tako, kakor jaz vidim.

Amalija. Zakaj pa pravzaprav ne maraš svojega strica? Nihče ti ni bližji od njega. Vso tvojo bodočnost ima v roki, postal je tvoj oče, skrbeti hoče zate —

Slavka. In dal bi mi za moža najraje kak okostnjak, da bi zopet okostnjaki postali naši sorodniki, in da bi med njimi ne bilo nobenega, ki bi se zaljubil v teto Amalijo. — Misliš-li, da ne razumem tega? Boji se, da bo moral z nama v družbo! Boji se, da bi se tu vse izpremenilo in se celó pripetilo, da nas počasti s posetom kak chapeau claque, stoječ ovratnik, zlati naočniki in genijalni kodri. In v tej zmešnjavi, v tej

množici mojih ženinov bi se izgubilo lahko srce tetino, in to — to je grozna misel za strica! Zdaj mi vobče z nikomur ne dovoli govoriti, — zato ker sem žaba, čez deset let pa mi pripelje kakega umirovljenega gospoda Naduho, češ, da mi mlad lahkoživec ne pristoja več. — Oh, tetka, grozno krivico si mi storila, da si vzela strica Dolnika!

Amalija (smejaje se, dovršuje delo.) Ti si čudno deklè! V zavodu se porajajo najžarnejše ljubezni, in ti si še-le jedno leto iz zavoda. Ali nisi prinesla nikakega trajnega spomenika?

Slavka. Ali ne kriči, tetka! Kaj misliš? Imele smo dvakrat na teden kašo, in ob taki hrani se človek nikdar ne zaljubi. ..

Amalija. Hahaha! Podobna se mi zdiš valu, ki je vznemiril jednolično gladino našega življenja. — Ali zdaj grem, opraviti imam na vrtu. Ako pride kdo, — pričakujem kmetico z avbo, prevzemi jo od nje in rêci, naj si pride prihodnjo nedeljo po novce.

Slavka. In ako bi še kdo drugi prišel ponuditi kako starino?

Amalija. Rêci, naj pride jutri. Danes se ne utegnem več pečati s takimi rečmi.

Slavka. Ali se striček dopoldne ne vrne?

Amalija. Ne, slabega bolnika ima v Lipnjaku (odide).

DRUGI NASTOP.

Slavka sama.

Slavka. Vse gre po sreči. Nad mladino bdí roka Gospodova! Oh, moj Bog, zopet ga bom videla po tako dolgem prestanku, v katerem sem mogla samo poljubljati njegove črke, papir, katerega se je dotikala njegova roka, in znamke, ki so se pritiskale njegovih ust. Vse to je malo, to je malo. — Ali danes, zdaj kmalu, morda čez jedno uro, čez pol ure mu bom zrla v oči, mu bom stiskala roko, poljubim — no, seveda ga poljubim! — Vse dopoldne sem sama. Stari ječar je odšel, teta je odšla, in jaz sem sama s spomini na njega, z zavestjo, da ni daleč od mene, z ljubeznijo v srcu, z nadejo v duši! Vsa moja duša mu hiti naproti! — Menda sem jedina moderna stvarica v tem skladišču starožitnosti, v katere je stric zakopal tetko; toda danes sem jaz starinarica in pričaram med to staro, odurno šaro ljubezen — ljubezen — mladost! Ogenj! Ne zadovoljim se, kakor

teta, s takimi luknjami pod čelom, s takimi štrlečimi zobmi in s takim golim temenom! Hu! Saj niti ne vem, leži-li tu-le pred mano j mož ali žena! Stric prekopava v okolici polje, da najde grobove, iz katerih potem preskrbuje tetki in meni take-le sto let stare seladone in družabnike. In kako so šarmantni! Nekateri prinesejo s seboj zelen nakit, zarjavelo orožje, kakor bi se hoteli za naju biti, in potem se nama tako-le (pokaže lobanjo) smejejo, ko sva od vsega tega osupli. O, zlati stric! In z vsemi temi razkošnimi ljudmi naju ostavlja sami. Tetka naj jih le, ako hoče, ljubi — objema — poljubuje — brrr! Dober človek je — ta stric! Ali jaz, jaz hočem več! — Oh, moja ljubezen, moj sèn, pojdi in izpremeni mi ta grob v raj, v katerem se proti volji Boga lahko greši. Nekdo gre — to je on! — Toda ne, ne — — to ni on. Šumenje ženskih kril slišim. (Trkanje na leve duri.) Noter!

TRETJI NASTOP.

Slavka. Prva in druga kmetica (vsaka nese avbo.)

Kmetici (naenkrat.) Bog daj dobro jutro!

Slavka. Ah, avbe! Čakam vaju, to se reče, jedno od vaju.

1. kmetica. Potem gotovo mene, gospodična!

2. kmetica. Mene je pozvala milostiva gospa.

1. kmetica. Mene milostivi gospod.

Slavka. In niti strička niti tetke ni doma, da se odločita.

1. kmetica. Moja avba je dragocenejša.

2. kmetica. Moja bolje ohranjena.

1. kmetica. I molčite! Katrica je zadnji predpust vso noč plesala v nji. Mi pa jo varujemo kakor svetinjo, ker je po stari materi.

2. kmetica. Katero ste v grob spravili. Saj vemo vse — vemo!

1. kmetica. To je slika — kaj ne gospodična? Saj gospodična odloči, katera bolj ugaja.

2. kmetica. Odloči, dà — moja je kakor iz sladkorja.

1. kmetica. Res je. Naglo se razsuje.

Slavka. Ali pomirite se! Sama sem doma in o ničemer ne morem odločati. Najbolje bo, ako prideta obe popoldne, ko se bo tetka utegnila z vama ukvarjati.

1. kmetica. Ali gospodična, le pogledjte mojo avbo in jo pomerite, če hočete. (Posadi ji avbo na glavo.) Ah, jej, jej! Kako vam pristoja — to je krasno (otira si oči.) Kakor bi videla rajnko babico — Bog ji daj dobro!

2. kmetica. Prevelika vam je, gospodična. Razven tega je imela njih rajnka stara mati raka v nosu. Pomerite mojo!

Slavka (hiti k zrcalu.) Res mi pristoja. Izvrstno! (Smeje se.) Izvrstno! Vesta kaj? Ostavite obe svoji avbi tu, tetka si izbere in popoldne ali jutri pridite po odgovor. Zdaj pa z Bogom, ne utegnem se muditi.

1. kmetica. Z Bogom, gospodična, pristoja vam.

2. kmetica. Moja bo pristojala milostivi gospé. Priporočam se!

Slavka. Le brez skrbi bodite! Obe sta stari, in kar je starega, nam vse ugaja. Z Bogom! (Kmetici odidete.)

ČETRTI NASTOP.

Slavka sama.

Slavka (ravna si pred zrcalom avbo.) Hihih! Kakor bi imela lice bolj rdeče, nasek bolj

privihan, ustni bolj malinove barve! (Poljubi zrcalo.) Ti ljubezniva, razkošna devojka! — Ah, dobra misel! — — Zakaj bi ne? Tu v tem srednjem veku si vse lahko dovolim! Še predpasnik — životek — jopico — vse imamo. — To je izvrstno! Kako se bo čudil. Prvi vtisek bo krasen in njegova ljubezen se izpremeni v žareče železo! (Izbira toaletto.) Do zdaj še ni videl moje nožice — danes jo bo videl, do zdaj še ni videl mojih lehtij, danes jih bo videl, — do zdaj še ni videl mojega vratka — danes ga bo videl. In jaz imam tako krasne nožice, lehti in vratak! Greh je vse to skrivati. (Preoblači se.) Poleg tega bom zagotovljena pred stricem, pred teto, pred vsem svetom. Sto let sem že stara, in vstala sem iz groba, v kateri me je pred davnim časom pahnila nesrečna ljubezen. Hihhihi! Sicer pa nihče ne pride, samo on, on, in on me spozna, ako bi bila v bubi kakor metulj. Gotova sem (gre k zrcalu.) Oh, nihče ni nikjer pod solncem videl krasnejše stare mamice! Le da bi že kmalu prišel s tisto starino, da bi ga mogla očarati s svojo dražestjo! (Čuje se trkanje.) Noter! Je že tu, že tu!

PETI NASTOP.

Mrak. Slavka.

Mrak (nese v roki škrabico, osupel.) Rad bi z milostivo gospo ali gospodično —

Slavka. Česa želite?

Mrak. Neki gospod —

Slavka (navdušeno.) Neki gospod!

Mrak. Dà, neki gospod me je poslal sem s to škrabico, češ, da naj vprašam, ako bi milostiva gospa ali gospodična hotela kupiti ta nakit od njega.

Slavka. Nakit? Pokažite.

Mrak. Ali ukazano mi je, samo milostivi gospé ali gospodični — —

Slavka. Molčite, ne brigajte se za to. Jaz smem vse prevzemati! (Vzame mu škrabico in jo razburjena motri.) Ah, moj Bog! In kako prekrasna ovratnica! To je izvrstno! Kje je gospod, ki vas pošilja? Pobotati se moramo za ceno. Kje je? — In prosim vas, ali ima brke — kakšne?

Mrak. Brke ima — a ne vem kakšne.

Slavka. Vi ne veste, kakšne? Ali je mogoče, da ste ga tako malo pogledali?

Mrak. Gledal sem mu samo na roko.

Slavka. Kakšne ima oči?

Mrak. Mislim, da ima oči, ali kakšne, tudi ne vem.

Slavka. Ni mogoče! Saj ima vendar krasne oči —

Mrak. Vidi že menda ž njimi.

Slavka. Ali ima na mezinu prstan z modrim kamenom, to bode te pač vedeli, ako ste mu gledali na roko.

Mrak. Videl sem samo tega-le (pokaže srebrnjak), za drugo se nisem brigal.

Slavka. Vi ste neotesanec! Toda idite! Recite (dá mu goldinar) onemu gospodu, da je njegova ovratnica nenavadno krasna in treba je, da se pride pogovoriti radi cene.

Mrak. Menda bo bolje, da ne rečem »nenavadno krasna«, zakaj postal bi lahko domišljav in bi Bog vé kako visoko cenil to malenkost.

Slavka. Tega vi ne razumete! Le idite! Takoj, takoj, takoj naj pride!

Mrak (na stran.) Grozno je to! Mislim, da je dobila mrzlico radi te ovratnice. In

vsa Dolnikova hiša je tako obsedena, kdor pride v njo, postane starinar. Ako bi imeli Dolnikovi otroke, mislim, da bi se jim že kot babice ali kot dedi rodili. Sicer hvala lepa, že grem! (Odide.)

ŠESTI NASTOP.

Slavka sama.

Slavka (poljublja ovratnico.) On — to pošilja on! Izvrstna misel je bila od mene, da sem ga naročila kot človeka, ki ponuja starine! Sicer bi lahko umrl od koprnenja po meni kje daleč od mene, in jaz bi mu ne smela niti oči zatisniti (joka.) Čemu mislim na to? Oči zatisniti! Te krasne oči, to jezero, v katerem sem se vtopila!

SEDMI NASTOP.

Amalija. Slavka.

Slavka (se prestrašena umakne, ko jo uzre.) Tetka — ti nisi na vrtu? To je grozno!

Amalija. Kaj je zopet to? Stoletja vstajajo iz groba. To ni slaba misel od tebe — hahaha — na ta način strička presenetiti. — In še jedna avba, kdo je to prinesel?

Slavka (skriva je ovratnico.) Tudi kmetica. Ali kaj je na tem, tetka — (nemirno.) Kaj je na tem — ne mudi se tu. Za Boga te prosim, ne mudi se tu!

Amalija (pomerja avbo pred zrcalom.) Vidiš, tudi meni pristoja avba! Hahaha! Ni sicer predpust, ali preoblekla bi se danes tudi. Mislim, da bi moj dobri mož od radosti zblaznel. Tako mi ugajaš v tem kostumu.

Slavka (vedno bolj nemirna.) Preoblekla bi se? zdaj koj? Tetka — prosim te, koliko korakov je iz vasi do nas?

Amalija. Ne vem (zamišljena si izbira toaleta.) Zakaj vprašuješ? Lahko pet, lahko osem sto, nikdar jih nisem štela.

Slavka (obupno.) In jaz tudi ne! Vsa iz sebe sem!

Amalija (smejaje se.) Ker jih nisi štela? Kaj ti je? (z obleko v roki.) Vidiš, da sem prav pri volji, posnemati te, da napraviva radost najinemu ječarju.

Slavka (nemirno in jezno.) Nanj niti mislila nisem. Ali — teta — teta — na vrtu vse posahne —

Amalija. Zdaj se grem preobleč! Pošaliva se nekoliko. Ali misliš, da mi bo pristojalo kakor tebi?

Slavka (jokaje.) I — gotovo! — Zdaj je samo še štiri sto korakov, kako dolgo trpi jeden korak? (Poskuša korake.) Jeden, dva, tri (koraka in šteje hitreje), jeden, dva, tri — ah, to je vse prepočasi.

Amalija. Ali se morda bojiš, da bi se stric ne vrnil? Kaj ti je?

Slavka. Nič, tetka, verjemi, da nič!

Amalija. Zdaj se grem preobleč in čez hip bodeta tu dve ljubeznivi mamici iz prošlega stoletja.

Slavka. Da, dve mamici. — Zdaj je samo še tri sto korakov!

Amalija (odhajaje.) Hahaha! S taboj se je tu vselilo novo življenje. Poprej bi nikdar ne storila nič takega. Hahaha! (Odide.)

OSMI NASTOP.

Slavka sama.

Slavka (patetično.) Vse je izgubljeno! (Položi škrabico z ovratnico na mizo k lobanji.) Da bi le prišel zdaj — takoj — mogla bi mu

vsaj stisniti roko in mu zašepetati, da kmalu umrem, umrem od ljubezni. To bi menda že utegnila, preden se vrne tetka, katera bi stricu na ljubo postala, če treba, kostnjak ali celo pepel v poganskih pepelnikih! Ne — to je nečuveno, tako ljubiti tega ljubosumneža, tega tirana, to metlo božjo! — — Kaj je to! Koraki po hodniku! Možki, junaški, krasni koraki! To je on — to je on! (Vstopi Dolnik.)

DEVETI NASTOP.

Slavka, Dolnik.

Slavka (se opoteče.) Stric — a — striček!

Dolnik. Izvrstno! Ne bi te spoznal v ti častitljivi obleki — (motri jo.) Izvrstno! (Slavka se odrevenela pusti obračati.) Lepo prese-
nečenje si mi napravila!

Slavka. Presenečamo drug drugega, striček! Kaj je z bolnikom v Lipnjaku?

Dolnik. Umrl je, preden sem prišel tja, draga moja!

Slavka. Ni mogoče! Ni mogoče! Slabo si ga zdravil striček! Štiri ure bi bil vsaj še lahko zdržal!

Dolnik. Drago dete — razposajenost je

nespoštljivost! In ti si razposajena (gre k mizi, na kateri je lobanja.) Kje je Amalija?

Slavka (jako nemirna.) Amalija? Ne vem. (Boji se, da najde ovratnico.) Pojdi sem, striček — Ne bližaj se ti glavi, taka je, kakor bi te hotela vgrizniti. Pojdi sem — pojdi —! Ah, striček — poljubi me vendar, ako sem ti napravila veselje — (na stran) omedlim, omedlim od strahu.

Dolnik. Takoj te poljubim — (vzame škrabico.) Kaj je to novega?

Slavka (priskoči k njemu, s tresočim se glasom.) Ali — pusti — to — to je — to je starožitnost —. Teta vé o tem — hoče jo kupiti —. Ne primi je — lahko bi jo strl —! Ali striček —!

Dolnik. Ne razumem te dobro. Ali imaš vročico (tipa ji žilo.) Res je, vročico! Izpiti moraš čašo limonade. Dal bi ti antipirina, toda nečem te nanj navaditi — nisem mu prijatelj. Kje pa je Amalija? Ako je bila na vrtu, me je morala opaziti. Kdo je prinesel to škrabico?

Slavka. Mrak mislim, ne vem gotovo — pokaži jo, položim jo tjà-le med druge. (Hoče mu jo vzeti.)

Dolnik. Čakaj vendar! (Odpre škrabico. Trenotek tiho, potem vzkrikne.) Ali sem slep? Ne, ne, dobro vidim! Kdo je prinesel to ovratnico?

Slavka. Ne vem, striček — menda Mrak. Videla sem ga vsaj. Neki mož jo menda prodaja — ali ni je nam treba kupiti, kaj je na tem?

Dolnik (razburjen.) Kje je Amalija?

Slavka (na stran.) Zdaj je že v hiši — gotovo je tu. (Glasno.) Tetka —? Ali hočeš k tetki, striček? (Poriva ga k durim.) V svoji sobi, striček — tam v svoji sobi.

Dolnik. Nazaj, licemerka! Kača! — In jaz njene razburjenosti nisem razumel. Hotel sem jo zdraviti! — Sram te bodi!

Slavka (na stran.) Vse vé — on vé vse!

Dolnik (prime jo pod pazduho.) Ali je Amalija govorila s tem mladim gizdalinom?

Slavka. (iz sebe.) Ne — jaz tudi ne — on pride šele — zdaj je že lahko na stopnicah.

Dolnik. On pride! Tako predrzen, tako podel je, da pride! Ali varuje naj se! Živ pride — ali živ ne odide!

Slavka (prestrašena.) Kako pa odide, ako ne živ?

Dolnik. Ah, gospodična dela dovtipe?! O, dobro sem slutil, da se s taboj naseli k nam nezadovoljnost. — Gad! In pičil me je že! — Amalija ima dobro zaveznico! Kri mi sili v glavo. Vode, vode — ali bolje obkladek —

Slavka (hiti na stran.) Zdaj je pri durih — gotovo je tam! Umori ga — (zaleti se v Amalijo, ki vstopi preoblečena.) Striček hoče vode! (Odhiti.)

DESETI NASTOP.

Amalija. Dolnik.

Amalija (začudeno.) Ti si doma? (Preplašeno.) Ti si bolan? Zavedi se! Dragi moj mož!

Dolnik (se vzravna.) In jaz sem ti verjel! Verjel z vsakim udarcem svojega srca, z vsako kapljico svoje krvi! Kaj sem ti bil? Oblak, za katerim si skrivala solnce svoje ljubezni, blagajnica, iz katere si jemala svoj živež, kum, po katerem si dobila svoje ime! — Oh, to je več nego greh, več kakor nezvestoba, več kakor osveta!

Amalija. Za Boga! Mož! Ali veš, kje si, s kom govoriš?

Dolnik. Bolje bi bilo za-me, ako bi ne vedel!

Amalija (razžaljena.) Ali o meni govoriš, Ivan?

Dolnik. Dveh žen nimam — samo jedno imam, in ta je bila dovolj, da mi je pokončala življenje (podá ji odprto škrabico.) Ali poznate to ovratnico, gospa?

Amalija (prestrašena vzkrikne.) Kaj je to?

Dolnik (zasmehljivo.) No, on se oglašá! On, kateri vas hoče opomniti, da je bila vaša ljubezen njegova last, in da ima pravico do vas, in da je čast in ime Dolnikovo kamen, ob katerem se sicer lahko izpodtakne, katerega se pa tudi lahko odstrani.

Amalija. On? On je to? O, rêci, rêci, da sanjam, da je vse to gnjusna, nezmiselna laž! —

Dolnik. Haha! Igralka nedolžnosti! — Toda, prisegam ti, da to propalico uničim, umorim! (Slavka pomoli glavo skozi duri in sklene roki.) Kopal se bom v njegovi krvi in hudo kaznoval njegovo predrznost.

Slavka (prikaže se za hip na pozornico.)

Izgubljen je — ali kje se mudi? Bog daj, da bi poslušal za durmi kakor jaz zdaj! (Izgine.)

Amalija. Pomiri se! Razumem, da si domišljuješ reči, ki se niso nikdar zgodile in se ne bodo. Razžaljena sem, zakaj v vsem svojem zakonskem življenju sem bila žrtev in nikoli ogenj, ki sežiga žrtev. Tvoja nezaupljivost —

Dolnik. Tiho! Ta ovratnica? Ali jo je morda Bog poslal, da bi skušal mene ali vas?

Amalija. Previsoko cenim svojo poštenost in dostojnost, da bi premišljala, odkod je prišla ta ovratnica.

Dolnik. O, vi poštena soproga! Menda vendar izvem, odkod je prišla ta reč, katero sem pred tremi leti vrnil vašemu ljubimcu, da bi se rešil spominov na vašo preteklost. (Gre semtertjâ.) Zapomnite si, da svojega imena, svoje časti ne žrtvujem nezvesti ženi.

Amalija. Gospod!

Dolnik (pri oknu.) Mrak! Hej, Mrak!

Amalija. Ali me hočeš osramotiti?

Dolnik. Nikakor, samo kaznovati vas hočem.

Amalija. Pred občinskim slugo?

Dolnik. Pravico vpraševati imam samo jaz in nikdar vi, gospa!

Amalija. Zdi se mi, da sem na višku vaše nezaupljivosti. Večja ne more več biti, sicer postane zločin.

Dolnik. Čemu ste se tako našemili?

Amalija. Gotovo, da priložim suho vejo k ognju vaše nezaupljivosti. Ne vemo, kaj se zgodi!

Dolnik. Ali ste vi prevzeli to škrabico od Mraka?

Amalija. Ne besedice več ne odgovorim, ker se ne vjema z mojo častjo. (Odhaja skozi sprednje duri.)

JEDNAJSTI NASTOP.

Mrak, Dolnik, Amalija (odhaja.)

Mrak. Bog daj dobro jutro!

Dolnik (za odhajajočo Amalijo.) Ali je ta dama prevzela od vas škrabico?

Mrak.⁵ No, avbo je imela in prav tako je hodila.

Dolnik (na stran.) Zdaj vem, zakaj se je

preoblekla, ne da bi me razveselila, marveč prevarila. (Mraku.) Kdaj ste prinesli to škrobico ?

Mrak. Pred jedno uro. Z onim gospodom pa sem pred hipom govoril, ko sem si pri krčmarju menjal goldinar.

Dolnik. Kaj vam je rekla gospa, kateri ste oddali škrobico ?

Mrak. Mrzlica jo je začela tresti.

Dolnik. Kaj je rekla ?

Mrak. Ah same neumnosti. Hotela je vedeti, kakšne brke ima mladi gospod, ki me je poslal s škrobico, kakšne oči, kakšne noge, kakšen vrat, kakšna ušesa, kakšne prste, in jaz revež ničesar tega nišem videl.

Dolnik. In kaj dalje ?

Mrak (na stran.) Zdi se mi, da sem pri izpraševanju. (Glasno.) Kaj dalje ? Nič več, odpravila me je, da sem odšel, in ponavljala: takoj, takoj, takoj, takoj naj pride sem !

Dolnik (čez hip potrč, temno.) Kje je oni gospod ?

Mrak. Ne daleč od tu, milostivi gospod. Na poti semkaj pa gotovo. Jako se mu je mudilo, najbrže nima vinarja v žepu.

Dolnik. Kakšen je? Ali ima brke?

Mrak (preplašen.) Brke? (Na stran.) Zdaj se začne od kraja. Dà, prosim, ima brke.

Dolnik. Kakšne?

Mrak (na stran.) Pri moji veri, od kraja! (Glasno.) Nisem pazil, milostivi gospod.

Dolnik. Oči?

Mrak. Dve.

Dolnik. Kakšne?

Mrak. Navadne.

Dolnik. Lase?

Mrak. Ima.

Dolnik. Kakšne?

Mrak. Kratke.

Dolnik. Kaj mislite, ali je na poti k nam ali ne?

Mrak. Je. Največ štiri sto korakov bo od tu.

Slavka (pomoli glavo skozi duri.) Štiri sto korakov! Potem je vas najmanj dve tisoč korakov oddaljena.

Dolnik (da mu goldinar.) Prav, Mrak, lahko greste. Jaz pojdem temu gospodu na-proti. Mogoče, da ne bi našel sem.

Mrak. No, čudno bi bilo (odhaja z Dolnikom.)

Dolnik (odhajaje, na stran.) Mojega praga ne prestopi lopov, ki zastruplja zrak. (Mraku.) Ni vam treba hiteti, počakajte pred hišo, dokler ne izginem, da ne bo videl, da prihajate od nas. (Odide.)

DVANAJSTI NASTOP.

Slavka (prihiti.) Štiri sto korakov, — zdaj tri sto! Sestati se ne sme ž njim. Po-hitim na vrt in mu odprem zadnje duri. Ako dirjam po stezi, prehitim strica, ki pojde po glavni cesti. (Odhiti za Dolnikom.)

TRINAJSTI NASTOP.

Amalija (v navadni obleki.) Odšel je! Tudi Slavka je izginila, in jaz se trudim ponižana, razžaljena, nedolžna najti samo žarek svetlobe v temi, v kateri se opotekam. Ali je on? Ako je on, potem mu lahko pljunem v obraz. Ali ne, ne, to ne more biti on! Tu se je nekaj pripetilo, česar ne razumem, ali kar me obsoja. Ali se morem braniti? Dokazov nimam. Ali naj molčim? To bi bilo toliko, kakor krivdo priznati. (Stopi kakor slučajno k oknu.

Samo ako bi vedela, je-li on, ali ne, potem bi vedela, kako ravnati. Aj, Mrak! (Kliče.) Mrak! Pridite malo k meni! Mrak! Menda vendar nekaj izvem. Saj gre za mojo čast, za moj mir in za vso mojo — bodočnost!

ŠTIRINAJSTI NASTOP.

Mrak. Amalija.

Mrak. Bog daj dobro jutro, milostiva gospa! (Na stran.) Spet sem tu.

Amalija. Ali ste vi zjutraj kako škra-bico prinesli, Mrak?

Mrak. Da, milostiva gospa! (Na stran.) To je grozno. Menda vsaj ni one reči ukradel?

Amalija. Kdo vam jo je dal?

Mrak. Mlad gospod, katerega ne poznam. V naši vasi ga še nisem videl.

Amalija. Kakšen je bil oni gospod?

Mrak (na stran.) Nesrečni čas, že zopet isto! (Glasno.) Ne vem kaj bi rekel, milostiva gospa!

Amalija. Ali je imel brke?

Mrak. Imel jih je.

Amalija. Lase?

Mrak. Imel jih je tudi.

Amalija. Kakšne?

Mrak. Menda svoje!

Amalija. Ali je bil velik?

Mrak. Velik.

Amalija. Morete-li povedati mi, ali je govoril z debelim glasom?

Mrak (na stran.) Kaj naj še vem! (Glasno.) Ko mi je dal srebrnjak, je rekel debelo: »Tu imate«, takoj na to pa drobno: »Idite zdaj«.

Amalija. Ali niste opazili, ako je imel brazgotino na levem licu?

Mrak. Brazgotino?

Amalija. Ali, ako je r nekoliko nejasno izgovarjal n. pr. tako — errr?

Mrak (ponavlja za njo.) Errr? Govorila sva v samih l, m, n, p, k, h. Errra nisem nobenega od njega čul.

Amalija. Kdo je prevzel to škrabico.

Mrak. Dama z avbo — oblečena kakor moja prababica, kar me pa tu ni prav nič presenetilo.

Amalija (na stran.) To je bila Slavka. (Glasno.) In kaj vam je rekla?

Mrak. Vpraševala je, kakšne je imel oči, lase, brke.

Amalija. On?

Mrak. Dà, on.

Amalija. Ali mi veste še kaj povedati?

Mrak. Prav nič več ne, samo, da mi je dal mladi gospod goldinar, prababica goldinar, gospod doktor goldinar in —

Amalija. In jaz goldinar (dá mu ga.) Lahko odidete.

Mrak. Lepa hvala. (Odhaja, na stran.) Kaj bi še-le dobil, ako bi vedel, kakšne ima brke, nos itd. (Odide.)

PETNAJSTI NASTOP.

Amalija. Iz vsega je videti, da je Slavka vzrok temu nesporazumljenju in da bi mi samo ona mogla reč natanko pojasniti. Opažila sem že zjutraj, da je razburjena in da me izprašuje, kakor sicer nima v navadi. Kje je? Slavka! Slavka! (Kliče skozi zadnje duri.) Slavka! Najbrže je na vrtu, kjer se je skrila pred jezo mojega moža. Čakaj, žabica, izpoveš se, kakšen čudež je, da je prišla ta ovratnica sem. (Odide na levo. Nekaj časa pozornica prazna. Potem potisne Slavka naglo Belca skozi leve duri v sobo.)

ŠESTNAJSTI NASTOP.

Slavka. Belec.

Slavka (zaklene duri.) Vedela sem, da pojde na vrt. — Hihhi. Šla je mimo naju, kakor bi bila od zraka. Oh, dobro vem, kje je na vrtu kako skrivališče. Ali zdaj — zdaj sva sama. Slavno sva vzela vso starožitno hišo Dolnikovo in dozdanja gospodarja sva pognala v širni svet. Zdaj so nama na službo sobe, spalnice, okna, balkoni!

Belec. Ako se pa tvoj stric vrne?

Slavka. Saj je že zaklenjeno.

Belec. Ako se teta vrne?

Slavka. Saj je zaklenjeno.

Belec. Ali kaj potem?

Slavka. Potem? — — Znaš skakati?

Belec. Znam.

Slavka. Potem skočiš skozi okno tetine spalnice na vrt.

Belec. To ne bo lahko, ker bi si utegnil zlomiti vrat.

Slavka. Strah bo že pomagal, da ne boš neroden. Toda ne govoriva o tem. Ti si

pri meni, in to je glavno. — Ali me ljubite, gospod ?

Belec (patetično.) Ako te ljubim ! Gledam v oblake in vidim tebe, gledam v knjige in vidim tebe, gledam v nič in vidim tebe. Povsod ti, ti, krasna moja podoba, ki me napolnuje z veseljem in bolestjo.

Slavka (ginjeno.) O ! Kako je vse to krasno in blago ! — Dej, poklekni pred-me ! (Sede na stol, Belec poklekne.) Tako, in zdaj govôri, da bom slišala tvoj glas, tvojo ljubezen, tvoje želje. Niti verovati ne morem, da me obožuješ. Saj me vendar obožuješ ?

Belec. Obožujem, angelj moj !

Slavka. In ti ugajam v ti avbi, v kratkih rokavcih in kratkem životku ?

Belec. Nisem te mogel spoznati. Zdaj pa, ko vem, da je moja čarodejka postala po čudežu častitljiva kmetica iz davnih let, poljubil bi najraje tvoji okrogli roki, tvoj snežnobeli vratek, tvoji mali nožici !

Slavka. Ah, ne poljublaj zdaj. Za to je časa dovolj, ko bom tvoja žena.

Belec. Moja žena ? Moja žena ? Ah, cel

raj se mi skriva v teh besedah. — Slavka ali te niti na usta ne smem poljubiti?

Slavka. Smeš. (Da se mu objeti, v tem trkanje na duri, za durmi Dolnikov glas.) Odprite!

Slavka (odskoči, tiho.) Stric! Nisem mislila, da se tako naglo vrne —

Belec (tudi odskoči.) Dà, kaj zdaj?

Slavka. Zdaj? Zdaj me lepo poljubi in potem te varuj usmiljeni Bog. (Vedno trkanje.)

Belec (jo poljubi.) Ali usmiljeni Bog ne prepreči, da me tvoj stric morda ne nabije.

Dolnik (za durmi.) Varujte se, ako bom moral s silo odpreti!

Slavka. To je sam Belcebub!

Belec. Satan.

Slavka. Divjak.

Belec. Mašukulumb. (Trka se znova.)

Slavka (premišlja, najedenkrat.) Tu-le, tu (odpre duri v spalnico.) Naglo! Ali uidi, ali počakaj konca. (Tragično.) Jako mogoče, da bom potrebovala tvoje pomoči. (Potisne Belca v spalnico.) In zdaj — zdaj — Oh, ako bi ne bilo tega stropa tu in bi jaz znala letati. (Trka zopet.) Od strahu skoprnim! — Toda le pogum — videti mora, da sem pogumna. (Gre drhteča in odpre.)

SEDEMNAJSTI NASTOP.

Dolnik. Slavka.

Dolnik (pridrvi v sobo.) A — zopet ti! — Dovolj sta imela časa, da bi me preslepila. Toda varujta se! Varujta! — Dobro sem videl, kako si vodila onega lopova sem z vrta — videl sem skozi plot na svoje oči — avbo, ono vražjo obleko — njegove dolge noge — roko, katera ga je vodila. — Ali prisegam, da ga bom hudo kaznoval.

Slavka (potrta.) Samo ne môri! (Skriva meče itd.)

Dolnik. Nehvaležno bitje, kateremu sem hotel biti oče — Dih mi zastaja! Megla se mi dela pred očmi, udje mi ledené — —

Slavka (veselo, da mu stol.) Saj še omedliš! Gotovo omedliš in izgubiš zavest!

Dolnik. Ne, ne omedlim! Dovolj moči imam, da vas vse uničim. — Govori, kje je oni podli, brezčutni lopov, ki se je tako predrzno vsilil v moje svetišče, da bi v njem pustošil in ropal.

Slavka. Menda vendar ne misliš, da bi bil tega zmožen?

Dolnik. Najmanj vzroka in pravice imaš ga braniti. Govôri, kje je? Kje je, sicer ga najdem (razljučen priskoči k Slavki.)

Slavka (skoči v strahu k spalničnim vratam in razprostrè roki.) Samo čez moje truplo, stric!

Dolnik. Kako? V spalnici Amalijini je? Celo tjà je smel — in ona — ona je ž njim tam?

Slavka (brez sape.) Ne.

Dolnik (odpahne jo.) Torej vèn ž njim! O vsem se prepričam! Ven ž njim!

Slavka (jokaje.) Ne — ne — ne!

Dolnik. Ne izkušaj moje sile! Skupaj ju hočem videti — nazaj! (Odpahne jo, Slavka plane za njim, v tem nastopi Belec.)

OSEMNAJSTI NASTOP.

Belec. Prejšnja.

Slavka (v strahu.) Stric, za umor je do-smrtna ječa ali vislice —

Dolnik. Gospod, kako prihajate sem?

Slavka. Vsega sem kriva jaz — samo jaz.

Belec. Dovolite, da vam vse pojasnim. Nikakor ne razumem vaše jeze in vsega vašega vedenja.

Dolnik. Vi ne razumete? Ne razumete!
Slavka (na stran.) Tega ne bi bil smel
rêči!

Belec. Mislim, da ste tudi vi, ko ste
bili mlad doktor, ljubili, zakaj ljubezen ni
zločin.

Dolnik. Gospod, bič imam za svoje pse!
Slavka (oziraje se.) Kje?

Belec. Ne tajim, da ga imate za pse,
toda nikakor ne vem, čemu to meni pripo-
vedujete!

Dolnik. Predrzní ste! (Iz sebe.) Pustite
me k nji. Pokažem vam, zakaj govorim o
svojem biču. Odgovorim vam (odhiti v spal-
nico, a se takoj vrne), kje je ona?

Belec (pokaže Slavko.) Tu-le! Ali svarim
vas, gospod doktor, pred vsakim nasilstvom!

Dolnik (ozira se.) Kje? — Kje je Amalija?

Belec. Amalija, gospod — Amalije ne
poznam nikake, poznam samo gospodično
Slavko.

Slavka. Tetka je na vrtu.

Dolnik. V avbi?

Slavka. Ne, brez avbe.

Dolnik. Lažeš! — Videl sem jo, ko je vodila tega človeka sèm v hišo.

Slavka. To sem bila jaz, striček — jaz nesrečnica, ker ga tako neskončno ljubim.

Dolnik. Koga?

Slavka (pokaže Belca.) Njega.

Dolnik (pomirja se, išče po žepih in izvleče škrabico.) Kje ste dobili to ovratnico?

Belec. To je rodbinska svetinja, katero vsi častimo.

Dolnik. Koliko ste stari?

Belec. Šestindvajset let in dovršil sem pravo.

Dolnik. Torej vendar Belec! — Ali imate morda brate?

Slavka (pozorno poslušaj.)

Belec. Jednega.

Dolnik. In ta?

Belec. Oženil se je pred letom dni in prevzel mesto inženirja na Ogrskem.

Dolnik (počasi.) In ta ovratnica?

Slavka (jame ploskati in skakati.) Že vem! že vem! — Striček, poljubi me (hoče ga poljubiti.) Zdaj razumem vse —

Dolnik. Ta ovratnica?

Belec. To ovratnico sem našel med materinim nakitjem.

Dolnik (se težko oddahne, smehlja se, blažen.)
Oh, to je bil pravi pekel —!

Slavka (prinese mu stol, on se zgrudi nanj.) Ali naj te odpnem?

DEVETNAJSTI NASTOP.

Amalija. Prejšnji.

Dolnik. Ne — vode — vode hočem.

Amalija. Za večnega Boga! — Vode.
(Vsi trije odhite skozi razne duri in vsak se vrne s čašo vode.)

Dolnik (vzame jo od Amalijs.) In poljubi — poljubi me. (Amalija ga poljubi.)

Slavka (vzame čašo od Belca, posnema Dolnika.) In poljubi — poljubi me!

Dolnik (s prisiljeno resnostjo.) Tega nisem dovolil, ti presneta starinarica!

(Zavesa pade.)

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

COBISS

00000076054

ma-

ažen.)

grudi

a.

ode.

rne s

jubi

Dol-

sem

